

بررسی شاخص عدالت در برنامه و بودجه سالانه شهرداری تبریز

مقایسه سرانه مناطق دهگانه در بودجه مصوب سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴

شماره: ۲-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۴/۱/۱۶

گزارش ۴۱-۲-۱۹۹

RCTBZ.TABRIZ.IR

RCTABRIZ_IR

RCTABRIZ

RCTABRIZ

RCTABRIZ

RCTABRIZ

متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctbz.tabriz.ir قابل دریافت است.
آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

عنوان اصلی: بررسی شاخص عدالت در برنامه و بودجه سالانه شهرداری تبریز

عنوان فرعی: مقایسه سرانه مناطق دهگانه در بودجه مصوب سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴

پدیدآور: حسین احمدزاده، میثم خلیلی، امین میرزاعلیلو

ناظر: معاونت پژوهشی مرکز

نوع و شماره گزارش: دیدگاه (۴۱-۲-۱۹۹)

شماره: ۲-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۴/۱/۱۶

متن (PDF) از طریق سایت مرکز قابل دریافت است

این متن در پرتال جامع مطالعات شهری ایران بارگذاری شده است

دریافت نظر و پیشنهاد: rctc@tabriz.ir | ۰۴۱-۲۱۰۴۰۹۰۰

آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

بررسی شاخص عدالت در برنامه و بودجه شهرداری تبریز

مقایسه سرانه مناطق دهگانه در بودجه مصوب سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴

شماره: ۲-۶/م/پ

تاریخ: ۱۴۰۴/۱/۱۶

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز پژوهش‌های شورای شهر تبریز است.
متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctbz.tabriz.ir قابل دریافت است.
آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

مقدمه

مدیریت شهری مکلف است با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند، شاخص‌های مربوط به عدالت شهری را بهبود بخشد. سیاست‌گذاری عدالت‌محور، به ارتقای دسترسی عادلانه همگانی به منابع، خدمات و تسهیلات شهری منجر می‌شود. بر این اساس، شورای اسلامی شهر و شهرداری، مسئولیت دارند تا با شناسایی دقیق مسائل حوزه‌های مختلف شهر و اشراف بر گسست‌ها و کاستی‌ها، مبتنی بر اختیارات قانونی خود در تدوین برنامه و بودجه سالانه، در مسیر حل مسائل و بهبود شاخص‌های زندگی شهری حرکت کنند.

یکی از چالش‌های اصلی مدیریت شهری، توزیع عادلانه اعتبارات در میان مناطق شهری است. شهرداری‌ها هر ساله با تدوین برنامه‌بودجه، به استقبال مسائل شهری می‌روند و تلاش می‌کنند تا ظرفیت‌ها و منابع خود را در این چارچوب به‌کار بگیرند. آگاهی از ویژگی‌ها، پیامدها و نتایج مختلف برنامه‌بودجه تنظیم‌شده، مدیران شهر را قادر می‌سازد در جهت توزیع عادلانه منابع، عمل نمایند. شناسایی روندهای تدوین برنامه‌بودجه و مطالعه تطبیقی این برنامه‌ها، تصویر روشنی از کیفیت برنامه‌ریزی مدیریت شهری به دست می‌دهد.

در این گزارش، پس از بررسی برنامه و بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ شهرداری تبریز و محاسبه سرانه مناطق دهگانه، برنامه و بودجه مصوب سال ۱۴۰۴ نیز از منظر میزان سرانه مناطق بررسی و با شاخص‌های بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ مقایسه شده است. این مقایسه، درواقع تاثیر نوع رویکرد حاکم بر بودجه‌نویسی شهرداری و کیفیت سیاست‌گذاری شورای شهر را در میزان برخورداری شهروندان مناطق مختلف نشان می‌دهد.

ناگفته پیداست که برای حصول نتیجه مطمئن در این خصوص، به داده‌های دقیق‌تر و جزئی‌تری نیاز است؛ لیکن

همین اندازه از بررسی نیز قادر است بخشی از واقعیت را گزارش نماید.

- تاکید می‌شود که این بررسی، بر مبنای بودجه مصوب شهرداری تبریز در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ انجام گرفته است و ناگفته پیداست که برآورد دقیق سرانه مناطق و سایر شاخص‌ها، بر مبنای عملکرد قطعی شهرداری (تفریغ بودجه سالانه) امکان‌پذیر خواهد بود؛ که تا زمان تهیه این گزارش، تفریغ بودجه سال ۱۴۰۳ ارائه نشده است و عملاً چنین برآوردی در این تاریخ، مقدور نیست.

- با توجه به نوع بودجه‌ریزی شهرداری، تعیین و تدقیق سهم هر منطقه از اعتبارات سالانه شهرداری، کار دشواری است. آنچه به عنوان بودجه مناطق در برنامه و بودجه شهرداری به چشم می‌خورد، رقم خالص و نهایی نیست. فعلاً در غیاب خزانه متمرکز، مناطق پردرآمد مکلفند سالانه بخشی از هزینه‌های عمرانی مناطق کم‌درآمد را پوشش دهند. به این مناطق، «معین» گفته می‌شود. در سال‌های اخیر، در برنامه و بودجه مصوب شهرداری، میزان و عنوان کمک‌های مناطق معین به مناطق کم‌درآمد، شفاف و قابل محاسبه شده است. بنابراین، در گام نخست، این ارقام از اعتبار مصوب مناطق معین، کسر و به اعتبار مصوب مناطق کمک‌گیرنده اضافه می‌شود. علاوه بر بودجه خاص مناطق، بخش قابل توجهی از بودجه سالانه شهرداری را سازمان‌ها و شرکت‌های شهرداری به خود اختصاص می‌دهند. بودجه سازمان‌ها و شرکت‌ها نیز در شهر هزینه می‌شود و لزوماً باید معلوم شود سهم هر منطقه، از مجموع اعتبارات سازمان‌ها و شرکت‌ها چقدر است. اما با توجه به ماهیت عملکردی سازمان‌ها و شرکت‌ها، که فرمانطقه‌ای عمل می‌کنند، چنین کاری عملاً مقدور نیست. از این‌رو، کل اعتبارات سازمان‌ها و شرکت‌ها به صورت مساوی بین همه مناطق تقسیم می‌شود. بنابراین، بودجه کل هر منطقه، حاصل جمع بودجه خاص هر منطقه با کسر/اضافه ارقام معین و سهم از بودجه سازمان‌ها و شرکت‌هاست.

بخش اول: وضعیت سرانه مناطق در برنامه و بودجه سال ۱۴۰۳ شهرداری تبریز

نمای کلی بودجهٔ مناطق شهرداری تبریز در سال ۱۴۰۳								
رتبه منطقه در سرانه	فاصله از میانگین شهر ^۳		سرانه از بودجه کل (تومان)	سهم از کل (درصد)	بودجه کل ^۲ (میلیارد تومان)	بودجه منطقه ^۱ (میلیارد تومان)	جمعیت	منطقه
	درصد	رقم (تومان)						
۷	-۱۲٪	۱۹۲۸۶۵۰	۱۳۷۰۷۴۱۰	۱۲	۳۱۴۴	۱۸۵۲	۲۲۹۳۶۵	یک
۸	-۱۹٪	۲۹۴۸۷۷۰	۱۲۶۸۷۲۹۰	۱۲	۳۱۷۲	۱۸۸۰	۲۵۰۰۱۴	دو
۹	-۲۵٪	۳۹۶۶۷۲۸	۱۱۶۶۹۳۳۲	۹	۲۴۳۷	۱۱۴۵	۲۰۸۸۳۸	سه
۱۰	-۴۷٪	۷۳۴۰۷۹۷	۸۲۹۵۲۶۳	۱۰	۲۶۰۲	۱۳۱۰	۳۱۳۶۷۳	چهار
۴	+۳۰٪	-۵۰۲۵۲	۱۵۶۸۶۳۱۲	۱۲	۳۲۶۲	۱۹۷۰	۲۰۷۹۵۲	پنج
۳	+۴۶٪	-۷۲۳۳۱۴۰	۲۲۸۶۹۲۰۰	۹	۲۴۱۷	۱۱۲۵	۱۰۵۶۸۸	شش
۵	-۲۰٪	۸۷۷۳۸۴	۱۴۷۵۸۶۷۶	۱۰	۲۶۲۷	۱۳۳۵	۱۷۷۹۹۷	هفت
۲	+۳۸۷٪	-۶۰۴۶۵۱۴۶	۷۶۱۰۱۲۰۶	۹	۲۳۳۲	۱۰۳۰	۳۰۵۱۲	هشت
۱	+۷۱۴۳٪	-۱۱۱۶۹۰۷۰۴۳	۱۱۳۲۵۴۳۱۰۳	۸	۲۱۰۲	۸۱۰	۱۸۵۶	نه
۶	-۸٪	۱۲۵۳۸۸۱	۱۴۳۸۲۱۷۹	۱۰	۲۵۵۸	۱۲۶۶	۱۷۷۸۵۹	ده
				۱۰۰	۲۶۶۴۰	۱۵۳۱۰		جمع

رتبه‌بندی میزان بودجه مناطق سال ۱۴۰۳	
منطقه	بودجه
پنج	۳۲۶۲
دو	۳۱۷۲
یک	۳۱۴۴
هفت	۲۶۲۷
چهار	۲۶۰۲
ده	۲۵۵۸
سه	۲۴۳۷
شش	۲۴۱۷
هشت	۲۳۳۲
نه	۲۱۰۲

الف. رتبه‌بندی مناطق از حیث میزان بودجه:

نزدیک‌ترین و مشهورترین معیار برای ارزیابی میزان عدالت بین مناطق شهرداری، میزان بودجه مناطق است. در یک نگاه ابتدایی، هر اندازه بودجه مصوب مناطق، بیشتر باشد، این تلقی را تقویت می‌کند که آن منطقه، وضعیت بهتری از نظر بهره‌مندی دارد. این تلقی، بیراه نیست؛ اما همه واقعیت را دربرنمی‌گیرد؛ چرا که برخی شاخص‌ها همچون جمعیت و نیازهای مناطق را پوشش نمی‌دهد.

۱. بودجه منطقه، با کسر/ اضافه ارقام معین محاسبه شده است.

۲. بودجه کل منطقه، حاصل جمع بودجه مستقل و مصوب هر منطقه (با احتساب کمک‌ها) و سهم منطقه از بودجه شهرداری مرکز و سازمان‌ها و شرکت‌هاست. در این گزارش، بودجه مرکز و سازمان‌ها و شرکت‌ها به صورت مساوی بین مناطق تقسیم شده است.

۳. سرانه میانگین، حاصل تقسیم بودجه کل شهرداری (۲۶۶۴۰ میلیارد تومان) بر جمعیت کل مناطق برابر با مبلغ ۱۵۶۳۶۰۶۰ تومان است.

رتبه‌بندی سرانه مناطق سال ۱۴۰۳	
منطقه	سرانه بودجه
نه	۱۱۳۲۵۴۳۱۰۳
هشت	۷۶۱۰۱۲۰۶
شش	۲۲۸۶۹۲۰۰
پنج	۱۵۶۸۶۳۱۲
هفت	۱۴۷۵۸۶۷۶
ده	۱۴۳۸۲۱۷۹
یک	۱۳۷۰۷۴۱۰
دو	۱۲۶۸۷۲۹۰
سه	۱۱۶۶۹۳۳۲
چهار	۸۲۹۵۲۶۳

بیشترین سرانه در بین مناطق را منطقه ۹ با رقم ۱۱۳۲۵۴۳۱۰۳ تومان دارد؛ که مشخصاً بدلیل جمعیت بسیار پایین این منطقه، نرمال نیست و نمی‌تواند در رتبه‌بندی مناطق، جای بگیرد. منطقه ۸ با رقم ۷۶۱۰۱۲۰۶ تومان پس از منطقه ۹ در رتبه دوم قرار دارد. این منطقه نیز بدلیل غلبه بافت تجاری و خدماتی و پایین بودن جمعیت ساکن، از نظر سرانه (مسکونی) وضعیت طبیعی ندارد. لازم است در محاسبه سرانه این منطقه، سازوکار کامل‌تر و دقیق‌تری طراحی شود.

با استثنا کردن این دو منطقه، منطقه ۶ با سرانه ۲۲۸۶۹۲۰۰ تومان بیشترین و منطقه ۴ (پرجمعیت‌ترین منطقه) با ۸۲۹۵۲۶۳ تومان کمترین سرانه را دارد. منطقه ۵ با رقم ۱۵۶۸۶۳۱۲ تومان در جایگاه بعدی قرار دارد.

مناطق ۷ و ۱۰ با سرانه‌ای تقریباً برابر (۱۴ میلیون تومان) در رتبه‌های پنجم و ششم جای گرفته‌اند. منطقه یک با بیشترین کمک به سایر مناطق و سازمان‌ها (۱۴۱۸ میلیارد تومان)، با سرانه ۱۳۷۰۷۴۱۰ تومان رتبه هفتم را دارد.

در سال ۱۴۰۳، منطقه ۵ با اعتبار ۳۲۶۲ میلیارد تومان (۱۲ درصد بودجه کل)، بیشترین و منطقه ۹ با اعتبار ۲۱۰۲ میلیارد تومان (۸ درصد بودجه کل) کمترین اعتبار را دارند. مناطق ۲ و ۱ رتبه‌های دوم و سوم را دارند. مناطق ۷ و ۴ با بودجه مشابه (۲۶۰۰ میلیارد تومان) در رتبه‌های چهارم و پنجم و مناطق ۱۰، ۳، ۶ و ۸ در رتبه‌های پنجم تا نهم قرار دارند. از نظر میزان بودجه، مناطق ۱، ۲ و ۵ و مناطق ۱۰، ۳، ۶ و ۸ ارقام نسبتاً نزدیکی دارند. اگر مناطق ۹ و ۸ را (بدلیل شرایط خاص جمعیتی) استثنا کنیم، فاصله بیشترین و کمترین بودجه بین مناطق ۵ و ۶ قابل اندازه‌گیری است. این فاصله در سال ۱۴۰۳، رقم ۸۴۵ میلیارد تومان است؛ یعنی بودجه منطقه ۵ حدود ۲۶ درصد بیشتر از بودجه منطقه ۶ است.

ب. رتبه‌بندی مناطق از حیث سرانه:

مهم‌ترین و البته در دسترس‌ترین شاخص بررسی میزان عادلانه بودن توزیع اعتبارات شهری، شاخص سرانه است. این شاخص، حاصل تقسیم اعتبارات هر منطقه بر جمعیت آن منطقه است. برای اندازه‌گیری این شاخص، چالش عمده‌ای وجود دارد. تاخیر در انجام سرشماری نفوس و مسکن، بسیاری از محاسبات جمعیت‌محور را دچار خطا می‌کند. آخرین سرشماری نفوس و مسکن، مربوط به سال ۱۳۹۵ است. بر این اساس، جمعیت مناطق دهگانه تبریز، مشخص است. اما با وجود گذشت بیش از ۸ سال از آخرین سرشماری و تحولات شهری، مطمئناً محاسبات جمعیتی در مناطق نیز دستخوش تغییر شده است. در حال حاضر، بر اساس مطالعه روند نرخ رشد جمعیت شهر بر اساس سرشماری‌های سال‌های گذشته، برآوردهای سالانه‌ای از سوی مرکز آمار ایران ارائه می‌شود. در این گزارش نیز برای محاسبه جمعیت مناطق دهگانه شهرداری تبریز، از این برآوردها استفاده شده است.

تامل در جدول رتبه‌بندی سرانه مناطق نشان می‌دهد با وجود افزایش میزان اعتبارات مناطق کم‌درآمد (۱۰، ۷ و ۴) سرانه این مناطق همچنان با فاصله از مناطق پردرآمد قرار دارد.

ج. فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر

فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر سال ۱۴۰۳		
منطقه	اختلاف با سرانه میانگین	درصد
نه	+۱۱۱۶۹۰۷۰۴۳	+۷۱۴۳٪
هشت	+۶۰۴۶۵۱۴۶	+۳۸۷٪
شش	+۷۲۳۳۱۴۰	+۴۶٪
پنج	+۵۰۲۵۲	+۳۰٪
هفت	-۸۷۷۳۸۴	-۶٪
ده	-۱۲۵۳۸۸۱	-۸٪
یک	-۱۹۲۸۶۵۰	-۱۲٪
دو	-۲۹۴۸۷۷۰	-۱۹٪
سه	-۳۹۶۶۷۲۸	-۲۵٪
چهار	-۷۳۴۰۷۹۷	-۴۷٪

در رتبه هشتم، منطقه ۲ قرار دارد با سرانه ۱۲۶۸۷۲۹۰ تومان. منطقه ۳ با سرانه ۱۱۶۶۹۳۳۲ تومان در جایگاه نهم و منطقه ۴ در انتهای این رتبه‌بندی قرار دارد.

فاصله بیشترین (منطقه ۹) و کمترین سرانه (منطقه ۴)، رقم ۱۱۲۴۲۴۷۸۴۱ تومان است. با احتساب منطقه ۸ به عنوان منطقه دارای بیشترین سرانه، این فاصله ۶۷۸۰۵۹۴۳ تومان است.

اگر دو منطقه صدر جدول را استثنا کنیم، فاصله دو منطقه ۶ و ۴ از حیث سرانه، رقم ۱۴۵۷۳۹۳۷ تومان است؛ که فاصله قابل توجهی محسوب می‌شود. به عبارتی منطقه ۶، سه برابر منطقه ۴ سرانه دارد، در حالی که جمعیت منطقه ۴، سه برابر منطقه ۶ است.

بخش دوم: وضعیت سرانه مناطق در برنامه و بودجه سال ۱۴۰۴ شهرداری تبریز

نمای کلی بودجه مناطق شهرداری تبریز در سال ۱۴۰۴							
منطقه	جمعیت	بودجه منطقه ^۴ (میلیارد تومان)	بودجه کل ^۵ (میلیارد تومان)	سهم از بودجه کل (درصد)	سرانه از بودجه کل (تومان)	فاصله از میانگین شهر ^۶	
						رقم (تومان)	درصد
یک	۲۳۰۷۴۱	۲۷۰۰	۴۴۷۶	۱۳	۲۱۹۸۱۶۳۲	+۱۸۳۲۲۳۹	+۹٪
دو	۲۵۷۶۵۴	۲۲۵۰	۴۰۲۶	۱۲	۱۹۰۱۸۸۴۲	-۱۱۳۶۵۵۱	-۶٪
سه	۲۰۶۳۹۲	۱۴۸۰	۳۲۵۶	۹	۱۷۴۵۷۰۲۱	-۲۶۹۸۳۷۲	-۱۳٪
چهار	۳۱۳۴۸۵	۱۷۸۱	۳۵۵۷	۱۰	۱۵۹۶۷۴۹۳	-۴۱۸۷۹۰۰	-۲۱٪
پنج	۲۲۱۳۵۶	۲۲۶۴	۴۰۴۰	۱۲	۲۰۵۱۴۰۶۹	+۳۵۸۶۷۶	+۲٪
شش	۱۰۶۵۶۸	۱۱۳۰	۲۹۰۶	۸	۲۰۸۸۹۷۵۹	+۷۳۴۳۶۶	+۴٪
هفت	۱۸۰۹۷۵	۱۴۶۰	۳۳۳۶	۹	۱۸۳۵۳۶۱۳	-۱۸۰۱۷۸۰	-۹٪
هشت	۳۰۶۵۶	۱۱۰۰	۲۸۷۶	۸	۴۶۱۶۸۲۴۷	+۲۶۰۱۲۸۵۴	+۱۲۹٪
نه	۲۱۲۳	۱۳۳۰	۳۱۰۶	۹	۶۳۶۷۵۸۱۷۴	+۶۱۶۶۰۲۷۸۱	+۳۰۵۹٪
ده	۱۷۶۶۳۵	۱۵۴۵	۳۳۲۱	۱۰	۱۹۰۳۳۰۵۲	-۱۱۲۲۳۴۱	-۶٪
جمع		۱۷۰۴۰	۳۴۸۰۰	۱۰۰			

۴. بودجه منطقه، با کسر/ اضافه ارقام معین محاسبه شده است.

۵. بودجه کل منطقه، حاصل جمع بودجه مستقل و مصوب هر منطقه (با احتساب کمک‌ها) و سهم منطقه از بودجه شهرداری مرکز و سازمان‌ها و شرکت‌هاست. در این گزارش، بودجه مرکز و سازمان‌ها و شرکت‌ها به صورت مساوی بین مناطق تقسیم شده است.

۶. سرانه میانگین، حاصل تقسیم بودجه کل شهرداری (۳۸۴۰۰ میلیارد تومان) بر جمعیت کل مناطق برابر با مبلغ ۲۰۱۵۵۳۹۳ تومان است.

الف. رتبه‌بندی مناطق از حیث میزان بودجه:

رتبه‌بندی مناطق سال ۱۴۰۴	
میزان بودجه	رتبه
۴۴۷۶	یک
۴۰۴۰	پنج
۴۰۲۶	دو
۳۵۵۷	چهار
۳۳۲۱	ده
۳۲۵۶	سه
۳۲۳۶	هفت
۳۱۰۶	نه
۲۹۰۶	شش
۲۸۷۶	هشت

ب. رتبه‌بندی مناطق از حیث سرانه:

رتبه‌بندی سرانه مناطق سال ۱۴۰۴	
سرانه بودجه	رتبه
۶۳۶۷۵۸۱۷۴	نه
۴۶۱۶۸۲۴۷	هشت
۲۱۹۸۷۶۳۲	یک
۲۰۸۸۹۷۵۹	شش
۲۰۵۱۴۰۶۹	پنج
۱۹۰۳۳۰۵۲	ده
۱۹۰۱۸۸۴۲	دو
۱۸۳۵۳۶۱۳	هفت
۱۷۴۵۷۰۲۱	سه
۱۵۹۶۷۴۹۳	چهار

در سال ۱۴۰۴، منطقه یک با اعتبار ۴۴۷۶ میلیارد تومان (۱۳ درصد بودجه کل)، بیشترین و منطقه ۸ با اعتبار ۲۸۷۶ میلیارد تومان (۸ درصد بودجه کل)، کمترین اعتبار را دارد. مناطق ۵ و ۲ رتبه‌های دوم و سوم را دارند.

منطقه ۴ با اعتبار ۳۵۵۷ میلیارد تومان، در رتبه چهارم و مناطق ۱۰، ۳، ۷، ۹ و ۶ در رتبه‌های پنجم تا نهم قرار دارند. از نظر حجم بودجه، مناطق ۱۰، ۳ و ۷، ارقام نسبتاً مشابهی دارند. مناطق ۶ و ۸ نیز نسبتاً نزدیک به هم هستند.

اگر منطقه ۹ و ۸ را (بدلیل شرایط خاص جمعیتی) استثنا کنیم، فاصله بیشترین و کمترین بودجه بین مناطق ۱ و ۶ قابل اندازه‌گیری است. این فاصله در سال ۱۴۰۴، رقم ۱۵۷۰ میلیارد تومان است؛ یعنی بودجه منطقه یک، ۳۵ درصد بیشتر از منطقه ۶ است. این در حالی است که فاصله بیشترین و کمترین بودجه بین مناطق در سال ۱۴۰۳، حدود ۴۰ درصد بود.

در سال ۱۴۰۴ نیز از نظر حجم بودجه، مناطق ۴ و ۱۰ به عنوان مناطقی که همواره در رده مناطق کم‌برخوردار از اعتبارات شهری شناخته شده‌اند، همانند سال ۱۴۰۳ پس از مناطق ۱، ۲ و ۵ در جایگاه‌های چهارم و پنجم قرار دارند.

در سال ۱۴۰۴ نیز بیشترین سرانه در بین مناطق را منطقه ۹ با رقم ۶۳۶۷۵۸۱۷۴ تومان دارد؛ که بدلیل شرایط خاص جمعیتی در رتبه‌بندی مناطق، کنار گذاشته می‌شود. منطقه ۸ با رقم ۴۶۱۶۸۲۴۷ تومان پس از منطقه ۹ قرار دارد، که این منطقه نیز با شرایط متفاوت جمعیت ساکن، نسبت به سایر مناطق، فاصله چشمگیری دارد.

با استثنا کردن مناطق ۹ و ۸، منطقه یک با سرانه ۲۱۹۸۷۶۳۲ تومان بیشترین و منطقه ۴ با سرانه ۱۵۹۶۷۴۹۳ تومان کمترین سرانه را دارد؛ با اختلاف ۶۰۲۰۱۳۹ تومان، که نشان‌دهنده فاصله ۲۷ درصدی بیشترین و کمترین سرانه است. این فاصله در سال ۱۴۰۳، حدود ۳۶ درصد بود که حکایت از کاهش ۱۰ درصدی فاصله بیشترین و کمترین سرانه مناطق دارد.

مناطق ۶ و ۵ با ارقامی نزدیک به هم در رتبه‌های بعدی قرار دارند. مناطق ۱۰ و ۲ با رقمی حدود ۱۹ میلیون تومان، در رده‌های بعدی هستند. نزدیکی سرانه این دو منطقه متمایز (از نظر میزان درآمد) از نکات جالب توجه بودجه سال ۱۴۰۴ محسوب می‌شود. مناطق ۷ و ۳ نیز سرانه‌های نزدیک به هم

وضعیت را داشت، در سال ۱۴۰۴، همین منطقه با ۲۷٪ با افزایش نسبی سرانه، همچنان بدترین وضعیت را دارد. اگرچه این میزان بهبود، مطلوب نیست اما نشانگر تحرک برای بهبود وضعیت منطقه است. در صدر جدول نیز شرایط نسبتاً متعادل تر شده است. همچنین منطقه شش در سال ۱۴۰۳، با ۴۶٪ فاصله زیادی به مناطق انتهایی جدول داشت، که سال ۱۴۰۴ با فاصله ۴٪ فاصله اش از مناطق دیگر کم شده است.

د. مقایسه تغییرات سرانه سال ۱۴۰۴ نسبت به سرانه سال ۱۴۰۳

منطقه	میزان افزایش سرانه نسبت به سال ۱۴۰۳	درصد رشد سرانه
چهار	۷۶۷۲۲۳۰	۹۲
یک	۸۲۸۰۲۲۲	۶۰
دو	۶۳۳۱۵۵۲	۵۰
سه	۵۷۸۷۶۸۹	۵۰
ده	۴۶۵۰۸۷۳	۳۲
پنج	۴۸۲۷۷۵۷	۳۱
هفت	۳۵۹۴۹۳۷	۲۴
شش	-۱۹۷۹۴۴۱	-۹
هشت	-۲۹۹۳۲۹۵۹	-۳۹
نه	-۴۹۵۷۸۴۹۲۹	-۴۴

بررسی تغییرات سرانه سال ۱۴۰۴ نسبت به سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که بیشترین افزایش در سرانه مناطق در منطقه ۴ با ۹۲ درصد رشد، اتفاق افتاده است. این منطقه، با وجود این میزان رشد، همچنان کمترین سرانه را در بین مناطق دارد. منطقه یک در رتبه دوم تغییرات قرار دارد. مناطق ۲ و ۳ هرکدام با ۵۰ درصد رشد در رتبه‌های سوم و چهارم، مناطق ۱۰ و ۵ نیز با میزان رشد تقریباً مشابه، در رده‌های پنجم و ششم و منطقه ۷ با ۲۴ درصد رشد در رده هفتم هستند. مناطق ۶، ۸ و ۹، نسبت به سال ۱۴۰۳ با کاهش رشد سرانه روبرو هستند.

دارند. در انتهای این رتبه‌بندی، همانند سال ۱۴۰۳، منطقه ۴ با سرانه ۱۵۹۶۷۴۹۳ تومان جای گرفته است.

ج. فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر

فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر سال ۱۴۰۴		
منطقه	اختلاف با سرانه میانگین	درصد
نه	+۶۱۶۶۰۲۷۸۱	+۳۰۵۹٪
هشت	+۲۶۰۱۲۸۵۴	+۱۲۹٪
یک	+۱۸۳۲۲۳۹	+۹٪
شش	+۷۳۴۳۶۶	+۴٪
پنج	+۳۵۸۶۷۶	+۲٪
ده	-۱۱۲۲۳۴۱	-۶٪
دو	-۱۱۳۶۵۵۱	-۶٪
هفت	-۱۸۰۱۷۸۰	-۹٪
سه	-۲۶۹۸۳۷۲	-۱۳٪
چهار	-۴۱۸۷۹۰۰	-۲۱٪

سرانه میانگین کل شهر، حاصل تقسیم بودجه کل شهرداری (۳۴۸۰۰ میلیارد تومان) بر جمعیت کل مناطق است. در سال ۱۴۰۴، این رقم معادل ۲۰۱۵۵۳۹۳ تومان است، که ۲۹ درصد نسبت به سال ۱۴۰۳ رشد دارد.

بر این اساس و با استثنای مناطق ۹ و ۸، منطقه یک با میزان ۹٪ بیشتر از سرانه میانگین شهر، بهترین وضعیت و منطقه ۴ با ۲۱٪ کمتر از سرانه میانگین شهر، بدترین وضعیت را دارند. در مجموع، مناطق ۹، ۸، ۱، ۶ و ۵ سرانه بیشتر از میانگین شهر و مناطق ۴، ۳، ۷، ۲ و ۱۰ سرانه کمتر از میانگین شهر دارند.

فارغ از دو منطقه ۹ و ۸، مناطق یک و چهار، در دو سوی طیف قرار دارند.

مقایسه فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر در سال ۱۴۰۴ با همین شاخص در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد: این فاصله، به طرز محسوسی کاهش پیدا کرده است. در حالی که منطقه ۴ در سال ۱۴۰۳ با ۴۷٪ فاصله از میانگین، بدترین

و. کمک‌دهنده‌ها و کمک‌گیرنده‌ها (مقایسه ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴)

به منابع منطقه یک در سال ۱۴۰۴ دارد؛ که این میزان کاهش، نتیجه خود را در بهبود سرانه منطقه یک نسبت به سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد.

منطقه	میزان دریافت کمک از سایر مناطق (میلیارد تومان) ۱۴۰۳	سهم از بودجه منطقه (درصد)	میزان دریافت کمک از سایر مناطق (میلیارد تومان) ۱۴۰۴	سهم از بودجه منطقه (درصد)
ده	۷۰۱	۲۷	۷۹۵	۲۴
چهار	۱۴۰	۴.۵	۴۸۱	۵.۱۳
هفت	۳۸۵	۱۵	۳۶۰	۱۱
شش	۱۵۰	۶	۸۰	۷.۲
هشت	۱۰۰	۴	۰	۰
جمع	۱۴۷۶		۱۷۱۶	

در سال ۱۴۰۴، مناطق ۲ و ۵ به ترتیب ۱۰۵۰ و ۴۳۶ میلیارد تومان به مناطق و سازمان‌ها کمک خواهند کرد. منطقه ۳ نیز از سال ۱۴۰۳، به جمع مناطق معین پیوسته و سال گذشته ۷۰ میلیارد تومان و سال ۱۴۰۴، رقم ۱۲۰ میلیارد تومان از اعتباراتش را به سایرین کمک خواهد کرد. به نظر می‌رسد با توجه به وجود بافت ناکارآمد در این منطقه، درگیرسازی منابع منطقه در سایر مناطق، چندان اولویتی ندارد و شایسته است منابع منطقه، به صورت حداکثری در خود منطقه هزینه شود.

کمترین کمک به سایر مناطق و سازمان‌ها را منطقه ۹ دارد. این منطقه، در سال ۱۴۰۳ هیچ کمکی به سایر مناطق نداشته، اما سال ۱۴۰۴ رقم ۷۰ میلیارد تومان کمک برعهده گرفته است. به نظر می‌رسد برای منطقه‌ای مستعد و با ظرفیت، که بنا بوده یکی از پشتوانه‌های توسعه متوازن شهر

منطقه	میزان کمک به مناطق و سازمان‌ها (میلیارد تومان) ۱۴۰۳	سهم از بودجه منطقه (درصد)	میزان کمک به مناطق و سازمان‌ها (میلیارد تومان) ۱۴۰۴	سهم از بودجه منطقه (درصد)
یک	۱۴۱۸	۴۵	۱۲۰۰	۲۱
دو	۱۰۲۰	۳۲	۱۰۵۰	۶.۲۰
پنج	۶۸۰	۲۱	۴۳۶	۷.۹
سه	۷۰	۳	۱۲۰	۵.۳
نه	۰	۰	۷۰	۲.۲
جمع	۳۱۸۸		۲۸۷۶	

در بودجه سال ۱۴۰۳ از مجموع ۳۱۸۸ میلیارد تومان کمک مناطق معین، رقم ۱۴۷۶ میلیارد تومان به پنج منطقه ۴، ۶، ۷، ۸ و ۱۰ اختصاص دارد و مابقی به میزان ۱۷۱۲ میلیارد تومان برای کمک به سازمان‌های شهرداری تعیین شده است. در بودجه سال ۱۴۰۴ از مجموع ۲۸۷۶ میلیارد تومان کمک مناطق معین، رقم ۱۷۱۶ میلیارد تومان به چهار منطقه ۱۰، ۴، ۷ و ۶ اختصاص دارد و مابقی به میزان ۱۱۶۰ میلیارد تومان برای کمک سازمان‌های شهرداری تعیین شده است.

در بودجه سال ۱۴۰۴ نیز بیشترین کمک به سایر مناطق و سازمان‌ها را منطقه یک با رقم ۱۲۰۰ میلیارد تومان خواهد داشت. این میزان کمک، معادل ۲۱ درصد از کل اعتبارات این منطقه است. این میزان، نشان از کاهش اتکای شهرداری

از تله نابرابری رها شده و به منطقه‌ای پررونق و آباد تبدیل شود. ضمن اینکه بخشی از این کمک‌ها معطوف به پروژه‌هایی به ویژگی فرامنطقه‌ای (شهرک جوانان) است که منحصرأ مرتبط با منطقه ۱۰ نیست.

سال ۱۴۰۴، منطقه ۴ به میزان ۴۸۱ میلیارد تومان کمک می‌گیرد؛ معادل ۱۳.۵ درصد از بودجه کل منطقه. این رقم در سال ۱۴۰۳، ۱۴۰ میلیارد تومان و معادل ۴.۵ درصد از بودجه منطقه بود که رشد قابل توجهی را گزارش می‌کند. با توجه به نیازهای انباشته این منطقه، این میزان کمک کافی نیست و شهرداری باید با ایجاد زمینه‌های توسعه منطقه همچون رونق مسیرگشایی‌ها، امکان ارتقای منابع درآمدی منطقه را فراهم سازد.

باشد، این میزان کمک به شهر، ناکافی است. ضرورت دارد شهرداری با کاهش فشار به مناطقی همچون منطقه یک در تامین مالی پروژه‌های شهری، که آسیب‌های متعددی به دنبال دارد، منطقه ۹ را بیش از این درگیر پشتیبانی از پروژه‌های مهم شهری نماید.

در میان مناطقی که از سوی سایر مناطق پشتیبانی می‌شوند، منطقه ۱۰ بیشترین کمک را دریافت می‌کند؛ سال ۱۴۰۳ رقم ۷۰۱ میلیارد تومان و سال ۱۴۰۴ رقم ۷۹۵ میلیارد تومان. این میزان دریافت کمک، معادل ۲۷ درصد از بودجه کل منطقه در سال ۱۴۰۳ و معادل ۲۴ درصد بودجه کل این منطقه در سال ۱۴۰۴ است. این میزان کمک، البته لزوماً کافی نیست و منطقه ۱۰ همچنان نیازمند اعتنای عملی و اتخاذ رویکرد توسعه‌ای از سوی مدیریت شهری ست تا به مرور

تغییرات سرانه مناطق دهگانه شهرداری از سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۴					
مناطق	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴	میزان افزایش از ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۴
یک	۵,۲۰۲,۴۱۶	۹,۲۲۶,۹۶۴	۱۳,۷۰۷,۴۱۰	۲۱,۹۸۷,۶۳۲	٪۳۲۳
دو	۴,۸۵۹,۹۴۴	۸,۰۹۳,۲۴۰	۱۲,۶۸۷,۲۹۰	۱۹,۰۱۸,۸۴۲	٪۲۹۱
سه	۴,۳۵۲,۱۵۳	۷,۶۷۸,۷۸۸	۱۱,۶۶۹,۳۳۲	۱۷,۴۵۷,۰۲۱	٪۳۰۱
چهار	۳,۲۴۷,۴۴۵	۶,۰۰۰,۱۵۳	۸,۲۹۵,۲۶۳	۱۵,۹۶۷,۴۹۳	٪۳۹۲
پنج	۶,۰۹۲,۴۷۲	۱۱,۰۶۹,۳۵۲	۱۵,۶۸۶,۳۱۲	۲۰,۵۱۴,۰۶۹	٪۲۳۷
شش	۶,۷۱۵,۲۷۹	۱۳,۵۱۸,۱۶۵	۲۲,۸۶۹,۲۰۰	۲۰,۸۱۹,۷۵۹	٪۲۱۱
هفت	۴,۳۰۷,۲۶۹	۹,۳۰۵,۰۷۰	۱۴,۷۵۸,۶۷۶	۱۸,۳۵۳,۶۱۳	٪۳۲۶
هشت	۲۴,۷۱۵,۸۰۸	۵۰,۰۶۴,۸۶۹	۷۶,۱۰۱,۲۰۶	۴۶,۱۶۸,۲۴۷	٪۸۷
نه	۵۰,۵۶۸,۰۵۶	۷۸۷,۸۱۲,۶۹۳	۱,۱۳۲,۵۴۳,۱۰۳	۶۳۶,۷۵۸,۱۷۴	٪۲۶
ده	۴,۹۴۱,۲۴۷	۱۱,۵۷۸,۵۸۳	۱۴,۳۸۲,۱۷۹	۱۹,۰۳۳,۰۵۲	٪۲۸۵

یکی از چالش‌های اصلی مدیریت شهری، توزیع عادلانه اعتبارات در میان مناطق شهری است. شهرداری‌ها هر ساله با تدوین برنامه‌بودجه، به استقبال مسائل شهری می‌روند و تلاش می‌کنند تا ظرفیت‌ها و منابع خود را در این چارچوب به کار بگیرند. در این گزارش، پس از بررسی برنامه و بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ شهرداری تبریز و محاسبه سرانه مناطق دهگانه، برنامه و بودجه مصوب سال ۱۴۰۴ نیز از منظر میزان سرانه مناطق بررسی و با شاخص‌های بودجه مصوب سال ۱۴۰۳ مقایسه شده است. این مقایسه، درواقع تاثیر نوع رویکرد حاکم بر بودجه‌نویسی شهرداری و کیفیت سیاستگذاری شورای شهر را در میزان برخورداری شهروندان مناطق مختلف نشان می‌دهد.

در تدوین این گزارش، ارقامی که در بودجه هر منطقه برای سایر مناطق بصورت معین در نظر گرفته شده در خود همان منطقه‌ای که هزینه شده لحاظ گردیده تا تحلیل دقیق‌تری از وضعیت توزیع بودجه در مناطق داشته باشیم و دچار خطا نشویم. این گزارش با تکیه بر آمار واقعی و استحصال جداول کاربردی از بودجه سنوات گذشته و همچنین سال آتی مفاهیمی چون رتبه‌بندی میزان بودجه مناطق، رتبه‌بندی سرانه مناطق، فاصله سرانه مناطق از سرانه میانگین شهر و میزان افزایش یا کاهش آن را در بین مناطق برای سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ را بصورت دقیق‌تری بررسی نموده است.

نظر رسمی	اظهارنظر رسمی مرکز در موارد ارجاعی از طرف شورای اسلامی شهر یا شهرداری تبریز
دیدگاه	دیدگاه مرکز در موارد جاری شهری و نقد عملکرد و فعالیت‌های شهرداری و سایر دستگاه‌های اجرایی
گزارش تخصصی	گزارش تخصصی مستخرج از کمیته‌ها، گروه‌های کانونی یا نشست‌ها
انتقال دانش	ارسال مطالب گزیده شده یا چکیده مطالب و گزارش‌های سایر مراکز پژوهشی یا نشست‌های خارج از مرکز
یادداشت	اظهارنظر کارشناسی توسط افراد خبره که لزوماً مورد تأیید مرکز نیست
انعکاس	تبیین پیشنهاد، انتظار یا مطالبه کارشناسی یا مردمی
خلاصه مدیریت	خلاصه مدیریتی طرح‌های مطالعاتی انجام شده در مرکز
افکارسنجی	گزارش مستخرج از افکارسنجی عمومی یا موردی
تجربه مدیریت	گزارش تجربیات حوزه مدیریت شهری سایر شهرهای داخل و خارج کشور یا گزارش تجربه‌نگاری مدیریت شهری
پرسمان	بیان مسئله یا طرح سؤالاتی در خصوص مسائل جاری شهر از مدیریت شهری و درخواست پاسخگویی
شناخت شهر	گزارش شناخت وضع موجود در قالب متن نقشه یا اینفوگرافی
اسناد مرکز	آیین‌نامه‌ها، فرم‌ها، دفترچه‌های راهنما و سایر مستندات مربوط به شیوه فعالیت مرکز

با توجه به هزینه‌های زیست‌محیطی استفاده از کاغذ، متن کلیه اسناد، گزارش‌ها و طرح‌های پژوهشی تهیه شده در مرکز به نشانی: rctbz.tabriz.ir قابل دسترسی است.